

ทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่และแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง : กระบวนการเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

Adult Learning Theory and Self-Directed Learning Concept:
Learning Process for Promoting Lifelong Learning

บทความวิชาการ

ปิยะ คักดีเจริญ*

Piya Sakcharoen, B.A., M.A., Ph.D.*

บทคัดย่อ

การเรียนรู้ตลอดชีวิต หรือการศึกษาตลอดชีวิต นับเป็นกระแสหลักของสังคมในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนไปจนถึงตลอดชีวิต เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สอดแทรกไปในวิถีชีวิตของมนุษย์ การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิ่งที่เกิดมาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับความรู้ในฐานะพลังในการขับเคลื่อนสังคม เพื่อให้สังคมก้าวไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้เกิดขึ้นในทุกระดับของสังคม ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน องค์กร จนถึงสังคมเมือง การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากคนในสังคมไม่เห็นความสำคัญในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องแม้ว่าเป็นผู้ใหญ่ที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วก็ตาม ทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ และแนวคิดในการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง นับเป็นแนวคิดหลักสำหรับการพัฒนาผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในบทความนี้ผู้เขียนขอเสนอทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่และแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองดังกล่าว รวมถึงแนวทางการประยุกต์ใช้ในบริบทแวดล้อมต่างๆ รวมไปถึงการปรับใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลซึ่งผู้เรียนอยู่ในเกณฑ์ที่เป็นผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งมีระบบความคิดและการเรียนรู้ที่แตกต่างจากเด็กและวัยรุ่น

คำสำคัญ : การเรียนรู้ผู้ใหญ่, การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง, การเรียนรู้ตลอดชีวิต

Abstract

Lifelong Learning or Lifelong Education is a mainstream of society today that related learning is beneficial to learners throughout life and a learning process that includes the human livelihoods. Lifelong learning is born with social change that focus on knowledge as the driving force behind social movements In order to move towards a learning society where learning occurs at all levels of society since the family, community and the society. Creating a learning society will not occur if the society does not see the importance of learning continues even as adults who graduated long time ago. Adult learning theory and the concept of self-directed learning are a key concept for development of adult learners and human resource development. In this article, the authors showed the adult learning theory and the concept of self-directed learning within the context of the application. Including deployment for teaching nursing, that learners are emerging adulthood with systems thinking and learning are different from children and teenagers.

Keywords: Adult learning, Self-directed learning, Lifelong learning

Corresponding Author: *Department of Continuing and Vocational Education, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University
E-mail: piya.edu@gmail.com

ความเป็นมา

ทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ หรือ Andragogy นั้นมีการศึกษาค้นคว้ากันมานานตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 โดยมีงานวิจัยทั้งในด้านวิทยาศาสตร์และด้านศิลปศาสตร์ที่ออกมาสนับสนุนแนวคิดที่ว่าผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้ได้ในรูปแบบที่ต่างจากเด็ก (ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี, 2556) โดย มัลคอล์ม โนลส์ (Malcolm Knowles) นักวิชาการด้านการศึกษผู้ใหญ่เป็นผู้ใช้คำว่า Andragogy ในความหมายของศาสตร์ด้านการศึกษผู้ใหญ่ที่แตกต่างจากเด็ก ซึ่งต่อมาก็เป็นที่นิยมและใช้กันทั่วไป โดย Andragogy นั้นเป็นแนวคิดหรือความเชื่อเบื้องต้น สำหรับการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่ โดยอาจกล่าวได้ว่าก่อนจัดการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่ นักการศึกษาจำเป็นต้องศึกษาแนวคิดเบื้องต้นของ Andragogy เสียก่อน (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2555 และสุจิตรา ธนานันท์, 2555) นอกจากทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ที่นักการศึกษาผู้ใหญ่ต้องทราบแล้ว ยังมีแนวคิดด้านการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-Directed Learning: SDL) ที่จำเป็นสำหรับการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่ โดยทั้งทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ (Andragogy) และแนวคิดด้านการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง ได้พัฒนาขึ้นโดย มัลคอล์ม โนลส์ (Malcolm Knowles) นักวิชาการด้านการศึกษผู้ใหญ่ในอเมริกา จึงทำให้ทั้งสองแนวคิดมักถูกหยิบยกขึ้นมาพูดถึงอยู่เสมอในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ โดยแนวคิดทั้งสองสนับสนุนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ รวมทั้งแนวคิดทั้งสองยังมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในเวลาต่อมา (อาชัญญา รัตนอุบล, 2551) ทั้งนี้ในการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลซึ่งผู้เรียนอยู่ในวัยผู้ใหญ่ได้มีการนำทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ และแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองมาประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการฝึกอบรมวิชาชีพการพยาบาลที่เน้นการฝึกทักษะและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของนักศึกษาพยาบาล โดยมีผู้ฝึกสอนที่คอยช่วยเหลือให้นักศึกษาพยาบาลเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น จากความเป็นมาดังกล่าวผู้เขียนจึงขอเสนอทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ และแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง รวมไปถึงการประยุกต์ใช้แนวคิดทั้งสองในการจัดการเรียนการสอนพยาบาลดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Adult Learning Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Adult Learning Theory) หรือที่นักการศึกษาทั่วไปมักเรียกกันว่า Andragogy

ซึ่งมีความเป็นมาที่น่าสนใจ โดยความเป็นมาของคำว่า Andragogy นั้น แต่แรกเริ่มการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้ใหญ่ หากค้นเอกสารต่าง ๆ จะพบว่าการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวนี้ มีชื่อเรียกว่า “Pedagogy of Adult Education” ซึ่ง คำว่า “Pedagogy” นั้น มาจากภาษากรีกที่ว่า Paedagogo ซึ่งมีความหมายว่า “Paeda” หรือ “Paid” ที่มีความหมายว่า เด็ก (Child) ส่วนคำว่า “Agogos” มีความหมายว่า นำ (to lead) แปลโดยรวมว่า to lead the child หรือการสอนเด็ก หรือศาสตร์และศิลป์ในการสอนเด็ก (The Art and Science of Teaching Children) แต่อย่างไรก็ตามพื้นฐานการเรียนรู้ของเด็กและผู้ใหญ่มีความแตกต่างกันอยู่มาก นอกจากนั้นแล้วในหนังสือที่ชื่อว่า Platon's Erziehungslehre (Plato's Educational Ideas) ซึ่ง อเล็กซานเดอร์ คาปปี้ (Alexander Kapp) ครูชาวเยอรมันเป็นผู้เผยแพร่ครั้งแรก ในปี ค.ศ. 1833 ในแถบกลุ่มประเทศ ได้แก่ เยอรมนี ออสเตรีย เนเธอร์แลนด์ และยูโกสลาเวีย ได้ใช้คำว่า Andragogy ในการเรียนการสอนผู้ใหญ่ ต่อมา โนลส์ (Knowles) จึงนำคำดังกล่าวมาใช้ในแถบอเมริกา โดยใช้คำนี้ในการเขียนบทความลงวารสาร Adult Leadership ฉบับเดือนเมษายน ปี ค.ศ. 1968 ซึ่งคำว่า Andragogy มาจากรากศัพท์ภาษากรีก โดยเป็นการสนธิกันระหว่างคำว่า “Andras” ซึ่งแปลว่า ผู้ใหญ่ (Man) และคำว่า “Ago” หรือ “Agogos” ซึ่งแปลว่า นำ (to lead) ซึ่งเมื่อนำทั้งสองคำมารวมกันแปลว่า การนำหรือการให้การศึกษแก่ผู้ใหญ่ (To lead or educate adults) ดังนั้นคำว่า Andragogy จึงมีความหมายว่า The Art and Science of Teaching Adults หรือศาสตร์และศิลป์ในการสอนผู้ใหญ่ แต่โดยในทางปฏิบัติแล้ว การสอนในความหมายนี้ ครูจะไม่เป็นผู้สอนหรือผู้แสดงฝ่ายเดียว แต่จะมีบทบาทเป็น “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน (Learning Facilitator)” หรือเป็น “ผู้ร่วมกิจกรรม (Member)” นั่นคือ ครูเป็นผู้ช่วยให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รวมไปถึงทักษะ พฤติกรรม ค่านิยม และทัศนคติด้วย ซึ่งครูจะไม่สอนผู้ใหญ่โดยตรงในสิ่งต่าง ๆ แต่ครูจะช่วยเหลือให้ผู้ใหญ่เรียนรู้และตกผลึกเอง ดังนั้น Andragogy จึงหมายถึงศาสตร์และศิลป์ในการช่วยให้ผู้ใหญ่เรียนรู้ (The Art and Science of Helping Adults Learn) (อาชัญญา รัตนอุบล, 2551)

โนลส์ได้ให้นิยามคำว่า Andragogy ไว้ว่าเป็นศาสตร์และศิลป์ในการช่วยให้ผู้ใหญ่เรียนรู้ (the Art and Science of Helping Adults Learn) เพื่อให้แตกต่างจากคำว่า Pedagogy

หรือศาสตร์และศิลป์ในการสอนเด็ก (the Art and Science of Teaching Children) รวมถึงได้ตั้งสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ (Adult Learner) ขึ้นเป็นครั้งแรกจำนวน 5 ข้อ ดังต่อไปนี้ 1) ผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ได้หลุดพ้นจากการพึ่งพาไปสู่ความเป็นอิสระที่สามารถชี้นำตนเองได้ รวมไปถึงการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เอง 2) ผู้เรียนวัยผู้ใหญ่สามารถดึงประสบการณ์ชีวิตของพวกเขามาช่วยในการเรียนรู้ได้ทันที 3) ผู้เรียนวัยผู้ใหญ่พร้อมที่จะเรียนรู้ตามการเปลี่ยนแปลงของบทบาทใหม่ทางสังคม หรือบทบาทของชีวิต 4) ผู้เรียนวัยผู้ใหญ่เน้นปัญหาเป็นศูนย์กลางและต้องการเรียนรู้ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ทันที 5) ผู้เรียนวัยผู้ใหญ่มีแรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้มากกว่าปัจจัยภายนอก (Corley, 2008 และอมรรภรณ์ หมีปาน, 2552)

แนวคิดของโนลส์ได้แพร่กระจายไปทั่วทวีปอเมริกา รวมถึงส่วนต่างๆ ของโลก ทำให้เกิดการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ในมิติใหม่ที่มีความชัดเจนในตัวเอง ในขณะที่เดียวกันรูปแบบการฝึกอบรมทั้งหลายก็เลือกแนวทางของโนลส์มาเป็นหลักสำหรับการฝึกอบรมที่มีผู้เรียนเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้เติบโตอย่างมากในโลกของการฝึกอบรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกอบรมในองค์กร (Gould, 2012) รวมไปถึงการใช้แนวคิด Andragogy กับการฝึกอบรมวิชาชีพพยาบาล ซึ่งมีใช้กันแพร่หลายทางด้านการศึกษาการพยาบาล (Draganov, Andrade, Neves, Sanna, 2013).

แนวทางการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-Directed Learning)

การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง หรือ Self-directed Learning เป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมอย่างมากจากนักการศึกษาผู้ใหญ่ที่มีชื่อเสียงหลายท่าน อาทิ โนลส์ (Knowles) โรเจอร์ (Rogers) และคาฟฟาเรลลา (Caffarella) เป็นต้น นักการศึกษาผู้ใหญ่เหล่านี้เชื่อในแนวทางการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง ว่ามิใช่เป็นเพียงแพชชั่นที่ได้รับความนิยมเพียงชั่วคราวแล้วจางหายไป แต่จะเป็นแนวคิดของการเรียนรู้ที่อยู่คู่กับผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ จนกลายเป็นวิถีแห่งการเรียนรู้ที่สำคัญของผู้ใหญ่ (Brockett & Hiemstra, 1991)

แนวทางการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองนั้นมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) ของ มัลคอล์ม โนลส์ (Malcolm Knowles) ซึ่งจอห์น ดิวอี้ (John Dewey)

นักการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้กล่าวว่ามีมนุษย์เกิดขึ้นมาพร้อมกับพลังที่ไม่จำกัดสำหรับการเจริญเติบโต และการพัฒนา โดยการศึกษาเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการพัฒนามนุษย์ ซึ่งผู้สอนต้องระมัดระวังที่จะไม่เข้าไปแทรกแซงหรือเข้าไปควบคุมกระบวนการของการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนควรทำหน้าที่เพียงผู้แนะนำเท่านั้น ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) ได้ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และถือว่าประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการเรียนรู้ จากพื้นฐานแนวคิดดังกล่าวได้ต่อยอดมาเป็นแนวทางการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนสามารถชี้นำตนเองไปสู่การเรียนรู้ที่ต้องการได้ โดยมีผู้สอนเป็นผู้คอยสนับสนุนและช่วยเหลือเท่านั้น (Wilcox, 1996)

การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองได้เน้นที่ความเป็นอิสระส่วนบุคคล และความรับผิดชอบตนเองในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการศึกษาในระดับอุดมศึกษา นักการศึกษาต่างยอมรับว่าผู้เรียนที่มีความใฝ่รู้และพยายามที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ตนสนใจ เป็นลักษณะของผู้เรียนที่มีการชี้นำตนเองในการเรียนรู้ ซึ่งจะสามารถเรียนรู้ได้ดีกว่าผู้เรียนที่เรียนโดยการชี้นำจากผู้อื่น นักการศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการเรียนแบบนำตนเอง โดยโนลส์ (Knowles) ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองไว้ว่า บุคคลที่เรียนรู้ด้วยการริเริ่มของตนเองจะเรียนได้มากกว่า ดีกว่า มีความตั้งใจ มีจุดมุ่งหมายและมีแรงจูงใจสูงกว่า สามารถนำประโยชน์จากการเรียนรู้ไปใช้ได้ดีกว่าและยาวนานกว่าคนที่เรียนรู้โดยเป็นแต่เพียงผู้รับหรือรอการถ่ายทอดจากผู้สอนเท่านั้น นอกจากนี้ การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองยังสอดคล้องกับพัฒนาการทางจิตวิทยาและกระบวนการทางธรรมชาติที่ว่า เมื่อบุคคลเติบโตขึ้นบุคคลจะมีความต้องการทางจิตวิทยาที่เป็นตัวของตัวเองสูงขึ้น เริ่มพัฒนาความสามารถในการรับผิดชอบตนเองมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้บุคคลมีทิศทางของการบรรลุภาวะจากลักษณะหนึ่งไปสู่อีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งเป็นการพัฒนาไปสู่การชี้นำตนเอง (Self-Directing) เพิ่มมากขึ้น รวมไปถึงการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับพัฒนาการใหม่ๆ ทางการศึกษา เช่น หลักสูตรห้องเรียนแบบเปิด ศูนย์บริการวิชาการ การศึกษาอย่างอิสระ มหาวิทยาลัยเปิด ล้วนเน้นให้ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้เอง สิ่งสำคัญประการสุดท้ายของการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง คือ การทำให้มนุษย์อยู่รอดในทุกสภาพแวดล้อม เพราะสังคมในยุค

ปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ เกิดขึ้นเสมอ ทำให้มีความจำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้ตลอดเวลา การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต (Knowles, 1984)

สำหรับการศึกษาพยาบาลนั้นถือว่าเป็นการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งนักศึกษาพยาบาลจำเป็นต้องเรียนรู้ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และที่สำคัญจำเป็นต้องเรียนรู้ตลอดเวลาและอย่างต่อเนื่อง กระบวนการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองนับว่ามีความเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการศึกษาทางด้านพยาบาลเป็นอย่างมาก (Wang-qin Shen, Hong-lin Chen, and Yan Hu, 2014)

การจัดการเรียนรู้โดยอาศัยรูปแบบของการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง

สำหรับการจัดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองนั้นมีอยู่หลายแบบด้วยกัน โดย Griffin (1983) ได้เสนอรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองไว้ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้สัญญาการเรียนรู้ (Learning Contract)
2. รูปแบบการใช้โครงการเรียนรู้ (Learning Project)
3. รูปแบบการใช้บทเรียนสำเร็จรูป (Individualized Program Instruction)
4. รูปแบบที่ไม่ใช่การจัดการเรียนการสอนทั่วไป (Non Traditional Institutional)
5. รูปแบบการเรียนรู้ประสบการณ์ในชีวิต (Experiential Learning)

สำหรับรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง จะให้ความสำคัญกับโครงการการเรียนรู้ที่ใช้สัญญาการเรียนรู้ (Learning Contract) เป็นหลัก โดยบทบาทครูจะเป็นเพียงเป็นผู้อำนวยความสะดวก และมีสภาพการเรียนรู้แบบเปิด ซึ่งจัดทุกสิ่งทุกอย่างเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เน้นสภาพการเรียนรู้แบบรายบุคคล (อาชัญญา รัตนอุบล, 2551)

การเรียนรู้ตลอดชีวิต

มนุษย์เรียนรู้ตลอดเวลา นับจากวันแรกที่ลืมตา ตูโลกจนกระทั่งวันสุดท้ายของชีวิต การเรียนรู้เปรียบได้กับการหายใจ หากมนุษย์หยุดเรียนรู้ก็เท่ากับมนุษย์หยุดหายใจ เมื่อมนุษย์หยุดหายใจก็เท่ากับว่ามนุษย์นั้นได้ตายไปจากโลกนี้เสีย

แล้ว กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์จึงเกิดขึ้นตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง (อมราภรณ์ หมีปาน, 2552) การส่งเสริมให้มนุษย์ได้เรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาหรือกิจกรรมเรียนรู้โดยตรง หรือจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ นับว่ามีความสำคัญยิ่ง ทั้งนี้เพราะสภาพสังคมได้แปรเปลี่ยนไปอยู่เสมอ การดำรงชีวิต และการเรียนรู้ของมนุษย์จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงตามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่และแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ในบริบทแวดล้อมที่สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ได้เกิดการเรียนรู้ นักการศึกษา และนักจัดกิจกรรมการเรียนรู้จำเป็นต้องเข้าใจในแนวคิด และหลักการเรียนรู้ดังกล่าวเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสภาพแวดล้อมของตัวผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้การเรียนรู้ได้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงกับตัวผู้เรียนเอง โดยบทบาทผู้สอนเป็นเพียงผู้สนับสนุนเท่านั้น นักศึกษาพยาบาลจำเป็นต้องมีการเรียนรู้ตลอดเวลา หรือจำเป็นต้องเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะงานด้านพยาบาลมีความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ซึ่งนักศึกษาพยาบาลต้องกลายมาเป็นพยาบาลวิชาชีพในอนาคต จำเป็นต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอให้เท่าทันกับความก้าวหน้า และเปลี่ยนแปลงของสังคม

การประยุกต์ทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่และแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง

การประยุกต์ทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ และแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง ในการจัดการเรียนการสอนพยาบาลนั้นได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งในไทย และต่างประเทศ สำหรับในไทยยกตัวอย่างงานวิจัยของ วิบูลย์ลักษณ์ ปริยวงศากุล (2547) ที่เน้นการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล โดยใช้เครื่องมือวัดระดับความพร้อมหรือที่เรียกว่า แบบวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-Directed Learning Readiness Scale: SDLRS) เพื่อวัดผู้เรียนซึ่งเป็นนักศึกษาพยาบาลที่ผ่านการเรียนรู้ในกิจกรรมการเรียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง หรืองานวิจัยของ จุฬารัตน์ เพชรวิเศษ (2554) ที่อาศัยหลักการการเรียนรู้ผู้ใหญ่ และแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง มาสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาพยาบาลได้กลายเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

- สุจิตรา ธานันท์. (2555). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ = Human resource development*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2555). *จิตวิทยาเพื่อการฝึกอบรมผู้ใหญ่*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : เอ็กสเปอร์เน็ท.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2551). *พัฒนาการ การเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมสำหรับผู้ใหญ่*. กรุงเทพมหานคร : สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชา นโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์.
- องค์อร ประจันเขตต์. (2557). *การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง : มุมมองในการศึกษาทางการพยาบาล*. *วารสารพยาบาลทหารบก*. 15(3) : 371-381.
- อมราภรณ์ หมีปาน. (2552). *การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องทางวิชาชีพแบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพพยาบาลกองทัพบก*. *วารสารพยาบาลทหารบก*. 10(2) : 47-57.
- _____. (2552). *การจัดการศึกษากับสังคม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร*. *วารสารพยาบาลทหารบก*. 10(3): 26-29.
- อรรรณ จุลวงษ์. (2556). *การเตรียมพร้อมทางการพยาบาลของวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก*. *วารสารพยาบาลทหารบก*. 14(1) : 1-7.
- Brockete, R. G. and Hiemstra, R. (1991). *Self-direction in adult learning: Perspectives on theory, research and practice*. London: Routledge.
- Corley, M. A. (2008). *Adult Learning Theories [online]*. Available from: <http://www.calpro-online.org/documents/AdultLearningTheoriesFinal.pdf> [January 2, 2015].
- Draganov PB, Andrade AC, Neves VR and Sanna MC. (2013). *Andragogy in nursing: a literature review*. *Invest Educ Enferm*. 31(1) : 86-94.
- Griffin, C. (1983). *Curriculum Theory in Adult Lifelong Education*. London: Croom Helm.
- Gould, J. (2012). *Learning theory and classroom practice in the lifelong learning sector*. (2nd ed). Exeter: Learning Matters.
- Guglielmino, L.M. (2013). *The Case for Promoting Self-Directed Learning in Formal Educational Institutions*. *SA-eDUC JOURNAL* 10(2) : 1-18.
- Knowles, M.S. (1984). *Self - directed learning: A neglected species*. (3rd. ed). Houston: Gulf Publishing Co.,
- Risley L. and McKee S. (2010). *Andragogical Methods Applied to Adult Learning Environments: Adult Education for Adult Learners in and out of the Traditional Classroom*. Available from: <http://www.lindenwood.edu/r2p/docs/RisleyMcKee1.pdf> [March 16, 2015].
- Wang-qin Shen, Hong-lin Chen, and Yan Hu. (2014). *The validity and reliability of the self-directed learning instrument (SDLI) in mainland Chinese nursing students [online]*. Available from: <http://www.biomedcentral.com/1472-6920/14/108> [March 16, 2015].
- Wilcox, S. (1996). *Fostering self - directed learning in the university setting*. *Studies in Higher Education*. 21(2) : 165-176.